

דף כ"ט

למדנו במשנה שהאזהב והשונא פסולים. ואמרה המשנה שאזהב זה שושבינו המשמחו בימי חופתו. שואלת הגמרא וכמה? אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה אמר רב, כל שבעת ימי המשתה. ורבנן משמו של רבא אמרו אפילו מיום ראשון ואילך בטלה שושבינות וכשר להעיד

מנין שאין שונא ואזהב נעשים עדים תנו רבנן, נאמר "והוא לא אויב לו" מכאן שהשונא או דיינים לא יעידנו. "ולא מבקש רעתו" מכאן שהדיין שהשונא לא ידיננו. מצאנו לגבי שונא, ומנין שאזהב פסול? שניתן לקרוא בפסוק במשום אויב אזהב, "ולא אזהב לו" יעידנו, "ולא מבקש רעתו ולא טובתו" ידיננו. שואלת הגמרא, האם כתוב אזהב? אלא זה סברה כשם שאויב פסול משום שדעתו רחוקה, כמו כן אזהב פסול בגלל שדעתו קרובה. שואלת הגמרא ומה חכמים דורשים מפסוק זה? עונה הגמרא אחד לדיין שלא יכול לדון את שונאו. והשני למה ששנינו בברייתא, אמר רבי יוסי ברבי יהודה, "והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו" מכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין בדין כאחד.

משנה

כיצד בודקים וחוקרים את העדים? היו מכניסים אותם לחדר העדים ומכריעים את הדין ומאיימים עליהן. ומוציאים את כל האדם לחוץ, ומשאירים את הגדול שבהם, ואומרים לו 'אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה', אם אמר 'הוא אמר לי שאני חייב לו' 'איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו', לא אמר כלום⁴²⁵, עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז, ובכך התכוון שיהיו עדים. ואחר כך מכניסים את השני, ובודקים אותו. אם נמצאו דבריהם מכוונים, הדיינים נושאים ונותנים ביניהם בדבר. אם שנים אומרים זכאי ואמר חייב, זכאי. שנים אומרים חייב ואמר זכאי, חייב. אחד אומר זכאי ואמר חייב ואמר זכאי, אפילו שנים מזכים או שנים מחייבים ואמר איני יודע הרי הוא נחשב כמי שאינו ויוצא שיש כאן רק שני דיינים, ולכן יוסיפו עליהם דין אחר. גמרו והכריעו הדיינים בדבר, היו מכניסים את בעלי הדין. הגדול שבדיינים אומר 'איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב'. ומניין לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחברי מחייבים, אבל מה אעשה שחברי רבו עלי? על זה נאמר "הולך רכיל מגלה סוד".

גמרא

425 שמצוי שאדם יגיד שפלוני נושה בי, כדי שלא יחזיקוהו עשיר. רש"י.

שואלת הגמרא, וכיצד אומרים להם? אמר רב

יהודה אומרים את הפסוק "נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר"⁴²⁶, שייענשו בצמא. אמר רבא, הרי הם יכולים לומר שבע שנים יש רעב ועל פתחו של האומן אינו חולף. ויאמרו שהם לא ייענשו? אלא אמר רבא, אומרים להם "מפץ וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר"⁴²⁷, שייענשו בדבר. אמר רב אשי, הרי יכולים לומר שבע שנים היה מות ולא מת איש בלא שנותיו? אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא, אומרים להם עדי שקר מי ששוכר אותם מזלזל בהם שבפסוק כונו 'בני בליעל'.

צריך לומר אתם עדי

למדנו שאין חייב אלא עד שיאמרו בפנינו הודה לו

שהוא חייב לו מאתים זוז. ואומרת הגמרא שהדבר

מסייע למה שאמר רב יהודה בשם רב, צריך שיאמר אתם עדיי. ומביאה הגמרא שכן אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן וצריך שיאמר אתם עדיי⁴²⁸. וכן שנינו בברייתא, מי שאמר לחברו 'מנה לי בידך', ואמר לו 'הן'. למחר אמר לו תנהו לי, אמר לו משטה אני בך, פטור. ולא עוד, אלא אפילו החביא עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין. למחר אמר לו תניהו לי, אמר לו משטה אני בך פטור, ואין טוענין למסית. ומבארת הגמרא את הקשר למסית, שכך צריך להוסיף ולגרוס, אם לא טען אין טוענין לו. ובדיני נפשות אף על גב שלא טען טוענים לו, ואין טוענים למסית. והטעם שאין טוענים למסית, אמר רבי חמא בר חנינא משמועותיו של רבי חייא בר אבא שמעתי שנאמר: "לא תחמול ולא תכסה עליו".

אין טוענים למסית

אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן, מניין

שאינן טוענין למסית? מנחש הקדמוני. שאמר רבי

שמלאי, הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען. ומפני מה לא טען לו הקב"ה? לפי שלא טען הוא. שואלת הגמרא, ומה יכל לטעון? עונה הגמרא, דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין? וודאי שהיה לחוה לשמוע בקול דברי הרב ולא בקול הנחשב שהוא תלמיד. אמר חזקיה, מניין שכל המוסיף גורע? שחיה אמרה לנחש שהצטוו שלא לאכול ולא לגעת בעוד שה' אמר רק לא לאכול. רב משרשיא אמר מהפסוק "אמתים וחצי ארכו" ובלא האות אל"ף היה מתיים שהם מאתיים. רב אשי אמר מהפסוק "עשתי עשרה יריעות", ובלא האות עי"ן היה שנים עשרה.

אמר אביי, לא שנינו שפטור רק כשאמר משטה אני בך, אבל אמר לא היו דברים

426 בשביל מתהלל במתת שקר דהיינו מעידי שקר גשמים נעצרים ואפילו כשהשמים מתקשרים בעבים ורוח להוריד גשמים אין הגשם בא. רש"י.

427 בעון עדות שקר דבר בא ויתיראו שלא ימותו. רש"י.

428 כך ג' מסורת הש"ס בשם ריף וראש ובגמ' ג' (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר).

מעולם, הוחזק כפרן. רב פפא שנו של רב אחא בר אדא כך אמר משמו של רבא, כל דבר של מה בכך שלא התכוונו לומר באמת, אנשים לא זוכרים. ומביאה הגמרא מעשה באדם שהטמין עדים לחברו באהל. אמר לו 'מנה לי בידך', אמר לו 'הן'. שאלו האם עירי ושכבי יהיו עדים? אמר לו לא. אמר רב כהנא, הרי אמר לא.

אדם עשוי שלא להשביע את עצמו מביאה הגמרא מעשה, באדם שהחביא עדים בקבר, ואמר לחברו בסמוך 'מנה לי בידך', אמר לו 'הן' שאלו האם המתים והחיים יהיו על כך עדים? אמר לו לא. אמר רבי שמעון, הרי אמר לו לא. אמר רבינא ויש אומרים רב פפא, מכאן נשמע כפי שאמר רב יהודה אמר רב, צריך שיאמר אתם עדיי. ואין הבדל בין אם אמר הלוח או המלוה ושתק הלוח שלא אמר לא. עוד מעשה מביאה הגמרא שאחד שקראו לו 'קב רשו' כלומר אדם שיש עליו הרבה שטרות. אמר אין אני חייב אלא לפלוני ופלוני. באו ותבעוהו לדין לפני רב נחמן. פטרו רב נחמן, ואמר שלא התכוון להתחייב שכן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו להראות שיש לו ממון.

אין אדם עשוי שלא להשביע את עצמו לפני מיתה

אדם אחד כינוהו בשם עכבר השוכב על דיני זהב. לפני שנפטר אמר פלוני ופלוני אני חייב להם. אחר שנפטר באו ותבעו את היורשים. באו לפני רבי ישמעאל ברבי יוסי, אמר להם מה שאומרים שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו, כל זה מחיים, אבל לאחר מיתה לא. ולכן אמר שיפרעו מחצה. לאחר מכן שוב תבעו על החצי השני, באו לפני רבי חייא ואמר להם, כשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו, כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו. אמרו נלך ונחזור, אמר להם כבר הורה זקן.

אדם שהודה בפני שנים וקנו מידו, כותבים. ואם לא קנו אין כותבים. והסתפקו מתי שהודה בפני שלשה ולא קנו מידו, רב אמר כותבין ורב אסי אמר אין כותבים. ומביאה הגמרא מעשה שהיה באדם שהודה בפני שלשה ולא קנו מידו, ורב חשש לשיטת רב אסי.

אמר רב אדא בר אהבה, שטר אודיתא שנכתב על הודאת אדם, לפעמים כותבים ולפעמים אין כותבים. אם ישבו שם לפני שהודה אין כותבים, אבל אם הוא אסף אותם כותבים. רבא אמר, אפילו אם הוא כינס אותם לא כותבים עד שיאמר להם היו עלי דיינים. מר בר רב אשי אמר, אפילו אמר הווי עלי דייני לא כותבים עד שקובעים מקום ושולחים ומזמנים אותו לבית דין.

שטר אודיתא על מטלטלין קיימים מי שהודה במטלטלים וקנו מידו, כותבים. ואם לא, אין כותבים. אולם נחלקו מה הדין אם הודה בקרקע

ולא קנו מידו. אמרימר אמר אין כותבין מר זוטרא אמר כותבין, והלכתא כותבין. רבינא נקלע למשופ שנקרא 'דמהריא' אמר לו רב דימי בר רב הונא מדמהריא

לרבינא, מטלטלים וישנם בעין האם כותבים שטר אודיתא? אמר לו הרי אלו דומים לקרקע. רב אשי אמר, כיון שהם מחוסרי גביה לא כותבים. מעשה בשטר אודיתא שלא היה כתוב בו 'אמר לנא כתבו וחתמו והבו ליה', אמרו אביי ורבא זה מה שאמר ריש לקיש, חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול. שאלו רב פפי ויש אומרים רב הונא בריה דרב יהושע, האם יש מי שאנו לא יודעים וסופרי בית דין יודעים, ואם כן אולי יש כלאו שלא יודעים וכותבים שטר בשנים? ושאלו את הסופרים של אביי וידעו וכן ידעו הסופרים של רבא.

